

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ
про результати відвідування
Заводського районного суду м. Запоріжжя
9 жовтня 2024 року

м. Київ, 2024 р.

I. Вступ

У рамках реалізації зобов'язань та виконання Україною функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 09.10.2024 в межах компетенції здійснено відвідування Заводського районного суду м. Запоріжжя (далі – суд) робочою групою НПМ у складі:

Тищенко Руслан Станіславович, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Потапович Павло Васильович, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Куцопатрий Дмитро Сергійович, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Димарецький Олег Юрійович, представник громадської організації;

Ключарьов Костянтин Олегович, представник громадської організації.

Суд розташований за адресою: вулиця Мирослава Симчича, 65, місто Запоріжжя, 69106.

Керівництво суду:

Сінельнік Руслан Васильович, голова суду (у день відвідування обов'язки голови суду виконувала суддя **Марченко Нінель Валеріївна**);

Онищенко Людмила Юріївна, керівник апарату суду.

Штатна чисельність персоналу суду складається з 46 посад (станом на 09.10.2024 загальний некомплект відсутній).

У ході відвідування будівлі суду представникам групи НПМ надано можливість безперешкодного доступу до усіх приміщень будівлі суду.

Суд розміщений у двоповерховій будівлі (фото 1 та 2). У будівлі суду розташовано два входи/виходи – центральний та службовий (конвойний). У будівлі суду облаштовано наступні приміщення, а саме: п'ять залів судових засідань (з яких – дві зали судових засідань призначені для розгляду кримінальних справ); приміщення для розміщення особового складу варті; три камери для утримання обвинувачених (підсудних), засуджених, які розміщені на першому поверсі будівлі суду.

У залах судових засідань для розгляду кримінальних справ розміщені кабінки для обвинувачених (підсудних), засуджених із захисного скла та обладнано

систему відеоконференцзв'язку для проведення судових засідань у режимі відеоконференції.

У приміщенні для розміщення особового складу варти забезпечено постійний доступ утримуваних осіб до чистої питної води у відповідності до вимог національного законодавства (фото 3).

У приміщенні, де розміщені камери для тримання обвинувачених (підсудних), засуджених, передбачено спеціальний санвузол для утримуваних осіб (фото 4).

У ході відвідування групою НПМ обвинувачувані (підсудні), засуджені у приміщеннях суду не перебували.

Попередні зауваження

Попереднє відвідування суду групою НПМ здійснено 27.01.2023, за результатами якого представниками групи НПМ вказувалося на наявність порушень прав утримуваних осіб:

на захист від катування та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання;

на рівний доступ до правосуддя;

на професійну правничу допомогу.

Слід зазначити, що надані групою НПМ за результатами попереднього відвідування рекомендації у повному обсязі не виконано, попередньо зазначені недоліки у цілому продовжують мати місце.

Окрім цього, у ході відвідування приміщень суду представниками групи НПМ встановлено порушення вимог діючих нормативно-правових документів, невиконання яких призводитиме до порушень прав людини та недотримання міжнародних стандартів поводження із утримуваними особами.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права осіб на рівний доступ до правосуддя (статті 9, 13 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, статті 21 Конституції України)

1. Під час відвідування групою НПМ виявлено, що у порушення вимог пунктів 5.3, 6.1.2 та 6.3 ДБН 2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель та споруд. Основні положення», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.11.2018 № 327 (далі – ДБН Інклюзивність будівель та споруд), приміщення суду не обладнано зовнішніми та внутрішніми пандусами, у зв'язку з чим маломобільні групи населення без сторонньої допомоги не можуть потрапити до залів судових засідань для розгляду кримінальних справ, санітарного вузла та інших приміщень будівлі суду.

2. Крім того, у порушення вимог пункту 11.5 ДБН Інклюзивність будівель та споруд, санітарний вузол у будівлі суду не пристосований для користування маломобільними групами населення у зв'язку з відсутністю у ньому поручнів та можливості людині на візку потрапити до санітарної кімнати.

Порушення права на захист від катування та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання (стаття 5 Загальної декларації прав людини, стаття 3 Конвенції

про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 28 Конституції України)

3. Під час відвідування приміщень суду встановлено факт порушення вимог пункту 6.5.2 ДБН В.2.2-26:2010 «Будинки і споруди. Суди», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку та будівництва України від 17.05.2010 № 175 (далі – ДБН В.2.2-26:2010), де визначено, що кількість камер для тримання обвинувачених (підсудних), засуджених слід передбачати, виходячи з розрахунку три камери на кожен зал судових засідань для розгляду кримінальних справ.

Беручи до уваги вищевикладене, в будівлі суду, де розташовано два зали судових засідань для розгляду кримінальних справ, має бути обладнано шість камер для тримання обвинувачених (підсудних), засуджених. Натомість, в будівлі суду розміщено лише три камери для тримання обвинувачених (підсудних), засуджених, що порушує вимоги роздільного тримання (розміщення) чоловіків та жінок, дорослих та неповнолітніх, а також ізольованого тримання осіб, котрим заборонено спілкування між собою (фото 5 та 6).

Крім того, встановити чи утримувались обвинувачені (підсудні), засуджені у камерах в суді неможливо, оскільки нормативно-правові акти не передбачають ведення відповідної службової документації (книг, журналів тощо), яка б містила зазначену інформацію. Внаслідок чого виникає можливість для особового складу варті зловживання правами утримуваних осіб, зокрема, щодо забезпечення права останніх на гідні умови тримання.

4. Пунктом 6.5.2 ДБН В.2.2-26:2010 встановлено, що площа камери для тримання обвинувачених (підсудних), засуджених повинна бути не менше ніж 4,0 м².

Однак, під час відвідування приміщень суду групою НППМ встановлено, що в камерних приміщеннях для тримання обвинувачених (підсудних), засуджених зазначені вище вимоги не дотримуються.

Так, у трьох наявних камерних приміщеннях для тримання обвинувачених (підсудних), засуджених фактична площа на одну утримувану особу складає лише 2,2 м², що значно менше мінімально допустимої площі (фото 7).

Довідково: замірювання площі у камерних приміщеннях здійснювалося з використанням сертифікованого далекоміру «Bosch PLR 25».

Порушення права на професійну правничу допомогу (стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 59 Конституції України)

5. У порушення вимог статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 59 Конституції України, вимог пункту 6.5.2 ДБН В.2.2-26:2010 у будівлі суду не обладнано кімнату для роботи адвоката з обвинуваченими (підсудними), засудженими, що унеможливило реалізацію їх права на захист.

Вищезазначене порушення може стати причиною чергових звернень до Європейського суду з прав людини і виплатою Україною значних сум коштів в якості компенсації.

У справі «Фірстов проти Росії» (скарга № 67312/12) Європейський суд з прав людини констатував, що, хоч підсудний і міг спілкуватися зі своїм захисником через загородження у залі суду, у тому числі під час перерв, які оголошувалися для цієї мети суддею за клопотанням заявника, не було доведено, що такі консультації носять конфіденційний характер у зв'язку з присутністю конвою у межах досяжності слуху. Таким чином, ЄСПЛ засвідчив порушення статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Отже, проведення зустрічі адвоката із утримуваними особами у приватному порядку є необхідним для їх захисту від неналежного поводження.

Порушення права на життя (стаття 2 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, стаття 27 Конституції України)

6. Під час відвідування суду встановлено порушення вимог пункту 13 Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів, затвердженої спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України, Генеральної прокуратури України від 26.05.2015 № 613/785/5/30/29/67/68 (далі – Інструкція з організації конвоювання), якою передбачено, що маршрут конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених від камери до залу судових засідань має бути цілком ізольований, конвоювання має здійснюватися закритими для сторонніх осіб коридорами і сходами або окремим ліфтом (при наявності).

Однак, в будівлі суду відсутній ізольований маршрут конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених від камер до залів судових засідань для розгляду кримінальних справ, у зв'язку з чим утримувані особи конвоюються відкритими для сторонніх осіб коридорами, що призводить до порушення їх прав та прав оточуючих на безпеку.

7. У порушення вимог пункту 14 Інструкції з організації конвоювання на території, прилеглої до будинку суду, не обладнаний бокс для заїзду спеціального автотранспорту варті та посадки (висадки) обвинувачених (підсудних), засуджених. Крім того, на зазначеній території відсутня огорожена стоянка для спеціального автотранспорту варті (фото 8 та 9).

Вищевикладені порушення Інструкції з організації конвоювання свідчать про неналежний рівень перекриття місць, уразливих до вчинення втеч утримуваних осіб з-під варті.

8. Під час відвідування суду групою НППМ виявлено, що укриття для захисту адміністрації суду, обвинувачених (підсудних), засуджених в особливий період відсутнє, що є порушенням Вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579.

Таким чином, утримувані особи під час перебування в будівлі суду піддаються щоденному ризику для життя та здоров'я, залишаючись незахищеними, відповідно, у камерних приміщеннях під час повітряної тривоги, обумовленої актами військової агресії проти України.

9. У порушення вимог пункту 7.2 ДБН В.2.2-26:2010 приміщення будівлі суду не обладнано автоматичною пожежною сигналізацією.

Вищевикладене порушення становить загрозу для життя і здоров'я утримуваних осіб та адміністрації суду, а також може призвести до виникнення пожеж або задимлень в будівлі суду.

10. У порушення вимог пункту 15 Інструкції з організації конвоювання у приміщенні варті (начальника варті) будівлі суду відсутній монітор, на який має виводитися інформація з системи відеонагляду, якою обладнані приміщення суду.

Зазначене порушення Інструкції з організації конвоювання свідчить про неналежну організацію системи охорони утримуваних осіб та приміщень суду, а також унеможливорює оперативне реагування у разі виникнення позаштатних ситуацій у приміщеннях суду.

11. Відповідно до вимог пунктів 6 та 7 Інструкції з організації конвоювання, конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених до суду військова частина або орган внутрішніх справ розпочинає після підписання та затвердження акту міжвідомчої комісії про прийняття для обслуговування суду.

Проте, зазначений документ групі НПМ надано не було. При цьому, працівниками суду у ході спілкування не було надано аргументованих причин відсутності зазначеного документа в суді.

Таким чином, без наявності вищезазначеного акту суд не може обслуговуватись відповідними державними органами, що забезпечують конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених.

Разом з тим, у відповідності до вимог пункту 16 Інструкції з організації конвоювання під час підготовки до несення служби в зимових та літніх умовах представниками військової частини (органу внутрішніх справ) разом з головою суду та представниками відповідного ТУ ДСА України проводяться комісійні обстеження і уточнення системи охорони суду. Результати обстеження оформляються відповідними актами уточнення системи охорони.

Однак, значна частина наявних у діяльності суду недоліків та порушень, а також відповідні заходи, які необхідно вжити для їх усунення та вдосконалення системи охорони, до зазначених актів не вносяться та відповідно продовжують мати місце.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Територіальному управлінню Державної судової адміністрації України в Запорізькій області:

Вжити дієвих заходів щодо запобігання та недопущення у подальшому порушень, що призводять або можуть призводити до порушень прав людини.

Заводському районному суду міста Запоріжжя:

1. Забезпечити належні умови доступу до приміщень будівлі суду для маломобільних груп населення.

2. Забезпечити наявність належної кількості камер для тримання обвинувачених (підсудних), засуджених, виходячи з розрахунку три камери на кожен зал судових засідань для розгляду кримінальних справ.

3. Забезпечити дотримання встановлених норм площі у наявних камерних приміщеннях для тримання обвинувачених (підсудних), засуджених з розрахунку на одну утримувану особу згідно вимог чинного законодавства.

4. Вжити дієвих заходів щодо облаштування в будівлі суду кімнати для роботи адвоката з обвинуваченими (підсудними), засудженими.

5. Вжити дієвих заходів щодо забезпечення відповідної ізоляваності маршруту конвоювання утримуваних осіб від камер до залів судових засідань для розгляду кримінальних справ.

6. Забезпечити облаштування боксу для заїзду спеціального автотранспорту варті та посадки (висадки) обвинувачених (підсудних), засуджених або (при неможливості обладнання боксу) огороженої стоянки для спеціального автотранспорту варті.

7. Вжити дієвих заходів щодо облаштування у відповідності до вимог чинного законодавства укриття в будівлі суду.

8. Забезпечити обладнання приміщень будівлі суду автоматичною пожежною сигналізацією.

9. Забезпечити встановлення у приміщенні варті (начальника варті) монітору, на який має виводитися інформація з системи відеонагляду, якою обладнані приміщення суду.

10. Вжити дієвих заходів щодо прийняття для обслуговування суду шляхом оформлення відповідного акту міжвідомчої комісії.

До звіту додаються: Фотознімки на 5-ти арк. в 1 прим.

**Керівник групи НПМ,
головний спеціаліст відділу
інспектування об'єктів контролю в
правоохоронних, судових органах та
військових формувань Департаменту з
питань реалізації національного
превентивного механізму Секретаріату
Уповноваженого Верховної Ради
України з прав людини**

Руслан ТИЩЕНКО

**Фотознімки до звіту
Фото 1**

Фото 2

Фото 3

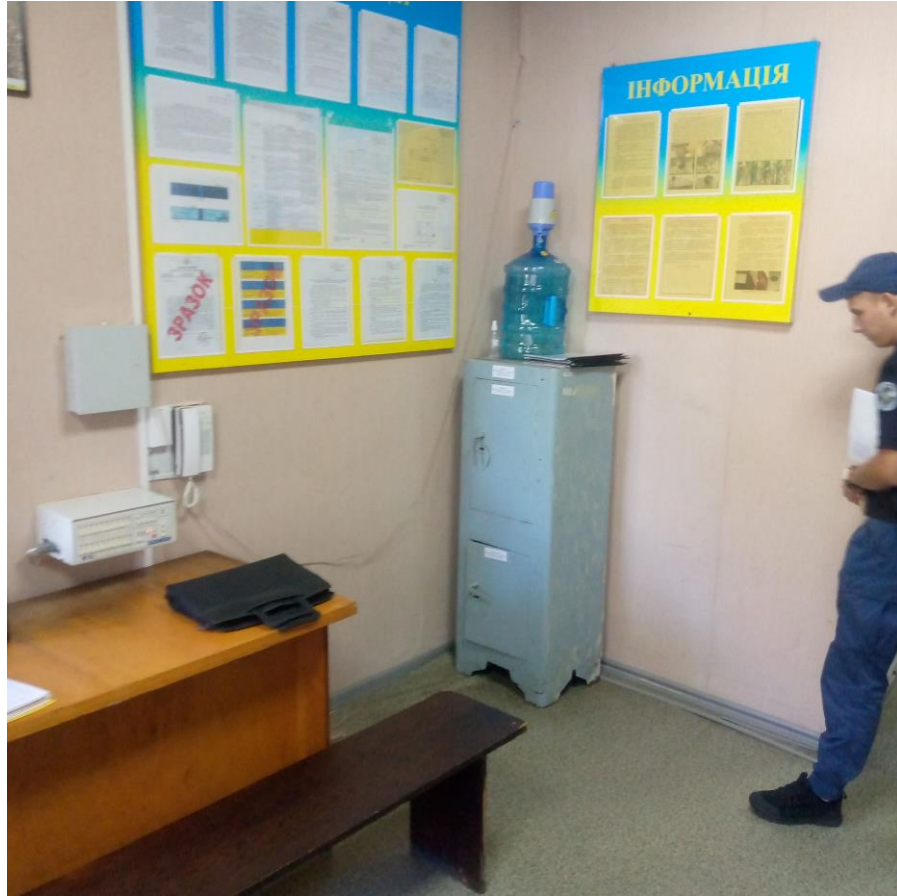

Фото 4

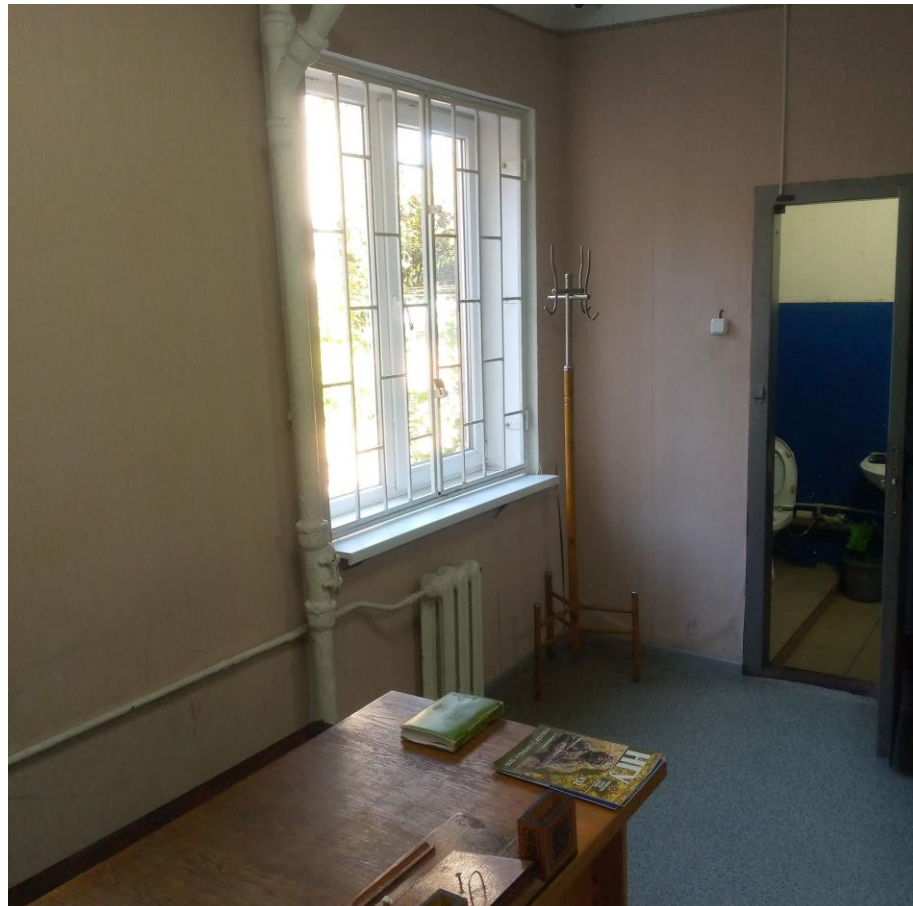

Фото 5

Фото 6

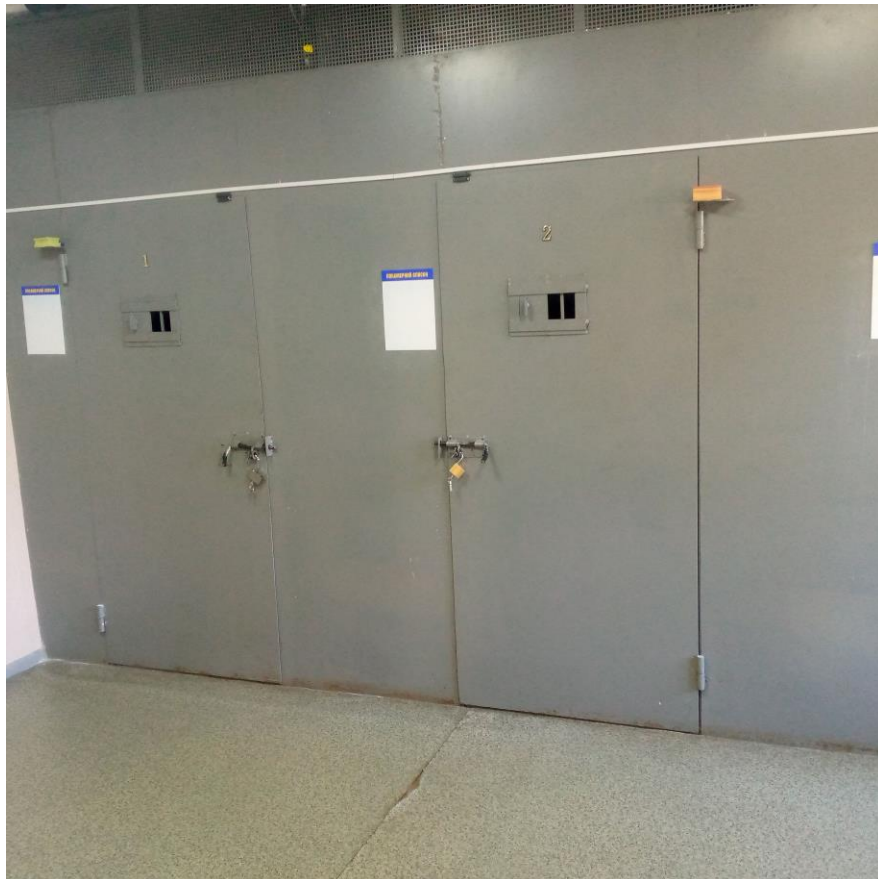

Фото 7

Фото 8

Фото 9

